

Rådet för personer med funktionsnedsättning 11.6.2026

Svar på initiativet av rådet för personer med funktionsnedsättning av den 4 december 2025 § 84 om jämlika massscreeningar inom välfärdsområdets hälsovårdstjänster

Valmistelijat ja lisätiedot (etunimi.sukunimi@luvn.fi):
Hietala Kalle

Päätösehdotus

1. anteckna svaret på rådet för personer med funktionsnedsättnings initiativ för kännedom

Svar på rådet för personer med funktionsnedsättnings initiativ
Rådet för personer med funktionsnedsättning har utarbetat ett omfattande initiativ om jämlikhet och tillgänglighet i genomförandet av screeningundersökningar. Initiativet gäller följande granskningsområden:

1. Fysisk tillgänglighet
2. Informativ och kommunikativ tillgänglighet
3. Ekonomisk och social jämlikhet
4. Jämlikhet för specialgrupper
5. Organisatoriska faktorer och personalens kompetens
6. Digital tillgänglighet
7. Möjlighet att påverka och ge respons

Bakgrund till screeningarna

I Västra Nylands välfärdsområde ordnas följande screeningar i enlighet med det nationella screeningprogrammet:

- Screening för bröstcancer
- Screening för tarmcancer
- Screening för livmoderhalscancer och
- Screeningar under graviditeten.

Screeningarna ordnas som köpta tjänster. HUS Diagnostikcentrum är en betydande serviceproducent inom screeningverksamheten och genomför diagnostik för livmoderhalscancer och tarmcancer. Serviceproducenter för bröstcancerscreeningen är Arvo Terveys Oy och Terveystalo. Dessutom ordnas ögonbottenfotograferingar som köpta tjänster i alla kommuner utom Lojo. Serviceproducenterna är HUS Diagnostikcentrum och Digifundus. De gällande avtalen påverkar vilka tjänster som tillhandahålls. Screeningarna

under graviditeten genomförs av HUS i enlighet med organiseringsavtalet.

Sammanfattning

Rådet för personer med funktionsnedsättning lyfter i sitt initiativ fram viktiga frågor som gäller screeningtjänsternas tillgänglighet, jämlikhet och nåbarhet. I Västra Nylands välfärdsområde ordnas screeningtjänsterna som köpta tjänster, och verksamheten grundar sig därför för närvarande på gällande avtal. Screeningtjänsterna är planerade, icke-brådskande tjänster som baserar sig på tidsbokning, och de uppfyller inte kriterierna för närservice.

I alla screeningar är deltagandet genomgående högre i små och medelstora kommuner än i stora städer. I screeningen för tarmcancer är männens deltagande klart lägre än kvinnornas.

Utifrån erfarenhet deltar nästan alla gravida kvinnor som screeningarna lämpar sig för i fosterscreeningarna.

Utifrån de svar vi fått av serviceproducenterna, avtalen och vår egen uppfattning strävar hälso- och sjukvårdstjänsterna och rådgivningstjänsterna efter att beakta klientens individuella behov. Det kan dock finnas brister i lokalerna, de tekniska lösningarna eller kompetensen hos enskilda kundserviceanställda. Det är lättare att beakta individuella behov om klienten kontaktar serviceproducenten på förhand. HUS laboratorielokaler är till exempel i huvudsak tillgängliga, men vid behov hänvisas klienten till en specialenhet för provtagning. Specialenheten har de hjälpmedel som behövs, och personalen har kompetens att använda dem.

Tjänsternas tillgänglighet och tillgång kan också främjas genom serviceprocessen i interaktionen mellan klienten och yrkespersonen, genom att klienterna görs delaktiga och genom att klientrespons utnyttjas i utvecklingen av tjänsterna. Tillgängliga och nåbara lösningar är ofta till nytta för och lämpar sig för alla användare.

På webbplatsen publicerades den 20 april 2026 en nyhet om en ny e-postadress, , som våra klienter kan använda för att lämna respons om tillgängligheten i våra tjänster.

I beredningen av upphandlingar av screeningtjänster och när screeningavtal ingås kommer vi framöver att i högre grad än tidigare beakta frågor som gäller tillgänglighet, jämlikhet och nåbarhet.

Käsittely

Päätös

Selostus

Enligt 32 § i lagen om välfärdsområden (611/2021) ska påverkansorganen ges möjlighet att påverka planering, beredning, genomförande och uppföljning inom olika verksamheter i välfärdsområdet i frågor som är eller som ett påverkansorgan bedömer vara av betydelse för barnen, de

unga, de äldre eller personer med funktionsnedsättning och med hänsyn till de tjänster dessa befolkningsgrupper behöver. Påverkansorganen ska också tas med när former för delaktighet och hörande utvecklas i välfärdsområdet.

Enligt 83 § i förvaltningsstadgan har välfärdsområdets påverkansorgan rätt att ta initiativ i frågor som gäller välfärdsområdets verksamhet.

Den myndighet som ska behandla ett initiativ ska inom en månad efter att initiativet tagits meddela initiativtagaren den beräknade behandlingstiden och vem som ger närmare upplysningar om behandlingen.

Liitteet

Oheismateriaali

Tiedoksi

Täytäntöönpano

Päätöshistoria

Rådet för personer med funktionsnedsättning 04.12.2025 § 84

§ 84

Beredning och upplysningar (fornamn.efternamn@luvn.fi):

Beslutsförslag

Rådet för personer med funktionsnedsättning beslutar godkänna initiativet enligt förslaget och sända initiativet för beredning till den ansvariga tjänsteinnehavaren.

Behandling

Ledamot Penttilä föreslog att det första momentet under punkt två ändras enligt följande: "Tydlig och begriplig information: kallelser och anvisningar på lätt språk och i lättläst och tillgängligt format." Förslaget understöddes enhälligt.

Ledamot Pentti föreslog att det första momentet under punkt fem ändras enligt följande: "Utbildad personal: förståelse för tillgänglighet, nåbarhet, inkluderande kommunikation och kulturell sensitivitet." Förslaget understöddes enhälligt.

Beslut

Rådet för personer med funktionsnedsättning beslutade att föreslå följande initiativ:

INITIATIV OM JÄMLIKHET OCH TILLGÄNGLIGHET I GENOMFÖRANDET AV SCREENINGUNDERSÖKNINGAR

Från vårt välfärdsområde har det kommit oroande uppgifter om att screeningundersökningar centraliseras till ett fåtal ställen och genomförs i lokaler som inte är tillgängliga. Även ledamöter i välfärdsområdesfullmäktige har lämnat in en motion om bättre jämlikhet vid genomförandet av screeningar. Rådet för personer med funktionsnedsättning är dessutom oroat över att undersökningar görs i mobila mammografienheter som inte är tillgängliga för alla samt på platser där det finns fysiska hinder eller där köandet sker utomhus. Om invånarna på grund av detta behöver resa till en annan ort bör det också beaktas att alla inte kan använda kollektivtrafik och att FPA-resor inte kan användas för dessa resor.

Under den senaste tiden har man fått läsa att deltagandet i screeningundersökningar i vårt område är lägre än i övriga landet. Eftersom förebyggande insatser alltid är mer kostnadseffektiva än behandling av sjukdomar är det enligt oss av yttersta vikt att undanröja hinder som kan förhindra deltagande i screeningar.

För att screeningundersökningar (t.ex. cancerscreeningar, screeningar under graviditet eller andra förebyggande undersökningar) ska vara tillgängliga och genomföras på lika villkor behöver flera fysiska, informativa, språkliga, sociala och organisatoriska faktorer beaktas. Nedan har vi sammanställt de mest centrala aspekterna som bör beaktas när screeningundersökningar ordnas.

1. Fysisk tillgänglighet

- Tillgängliga lokaler: ingångar utan trappor, ramper, breda dörröppningar och tillgängliga wc-utrymmen.
- Framkomlighet: tillräckligt utrymme för rullstol och rollator

samt tillgängliga omklädningsrum.

- Hjälpmedel som finns tillgängliga: lyft- och förflyttningshjälpmedel samt justerbara undersökningsbord för olika kroppar och funktionsförmågor.
- Körvägar, gångvägar och parkering: tydlig skyltning och tillgängliga parkeringsplatser nära ingången.

2. Informativ och kommunikativ tillgänglighet

- Tydlig och begriplig information: kallelser och anvisningar på lätt språk och i lättläst och tillgängligt format.
- Kommunikation i flera kanaler: möjlighet att få information på papper, digitalt, per telefon eller via video.
- Språkalternativ: anvisningar på olika språk samt tillgång till tolkning (t.ex. teckenspråk och andra språk än finska och svenska).
- Bild- och videovägledning: särskilt för personer med läs- och skrivsvårigheter eller kognitiva utmaningar.
- Möjlighet att fråga på förhand: en tydlig kontaktväg där man i god tid kan reda ut tillgänglighetsarrangemang.

3. Ekonomisk och social jämlikhet

- Avgiftsfrihet eller skäligt pris: kostnader får inte utgöra ett hinder för deltagande.
- Ersättning för resekostnader eller närservice: särskilt i glesbygden och för personer utan bil som tvingas använda taxi.
- Flexibel tidsbokning: tider även på kvällar och veckoslut samt möjlighet att omboka utan sanktioner.
- Behov av ledsagare eller assistent: tydliga anvisningar om att en egen assistent kan delta.

4. Jämlikhet för specialgrupper

- Personer med sensorisk funktionsnedsättning: induktionsslingor, teckenspråkstolkning, visuella anvisningar. Vid delgivning av undersökningsresultat ska man beakta hur informationen ges så att personen själv får den på ett tillgängligt sätt.
- Personer med kognitiva utmaningar: tydlig struktur, lugn miljö och möjlighet till extra tid.
- Utmaningar med den psykisk hälsan: sensitivt bemötande, lugnande handledning och möjlighet till stöd.
- Äldre personer: hjälp med tidsbokning, fungerande koppling till transporttjänster och begriplig information.
- Personer med utländsk bakgrund samt språkliga minoriteter: kultursensitiv handledning och tillgång till tolkning.
- Transpersoner och intersexpersoner: könssensitivt bemötande, korrekta personuppgifter och hänsyn till screeningens relevans (t.ex. screening för prostatacancer eller

livmoderhalscancer).

5. Organisatoriska faktorer och personalens kompetens

- Utbildad personal: förståelse för tillgänglighet, nåbarhet, inkluderande kommunikation och kulturell sensitivitet.
- Individuellt bemötande: ingen får stämplas eller förbises på grund av funktionsförmåga, bakgrund eller identitet.
- Säkerställande av dataskydd och integritet: särskilt när ärenden sköts med assistent, tolk eller hjälpmedel.
- Tydliga processer: en entydig process från kallelse till undersökning och från resultat till eventuell fortsatt vård.

6. Digital tillgänglighet

- Tillgängliga webbtjänster: boknings- och informationssystem i enlighet med WCAG-anvisningar.
- Möjlighet att sköta ärenden utan digitala färdigheter: telefontjänst eller alternativ tidsbokning.
- Skärmläsarvänliga dokument och kontraster.

Undersökningens resultat ska skickas direkt till klienten i ett digitalt tillgängligt format, så att hen får informationen direkt utan mellanhänder.

7. Möjlighet att påverka och ge respons

- Ett lättanvänt responsystem: även för personer som behöver tolk eller hjälp.
- Åtgärder utifrån respons: en öppen och transparent process för förbättringar.

Rådet för personer med funktionsnedsättning deltar gärna i planeringen av hur screeningundersökningar ska genomföras inom välfärdsområdet och ställer vår sakkunskap till förfogande.

Redogörelse

Enligt 83 § i förvaltningsstadgan har välfärdsområdets påverkansorgan rätt att ta initiativ i frågor som gäller välfärdsområdets verksamhet.

Den myndighet som ska behandla ett initiativ ska inom en månad efter att initiativet tagits meddela initiativtagaren den beräknade behandlingstiden och vem som ger närmare upplysningar om behandlingen.

Rådet för personer med funktionsnedsättning föreslår följande initiativ:

**INITIATIV OM JÄMLIKHET OCH TILLGÄNGLIGHET I
GENOMFÖRANDET AV SCREENINGUNDERSÖKNINGAR**

Från vårt välfärdsområde har det kommit oroande uppgifter om att screeningundersökningar centraliseras till ett fåtal ställen och genomförs i lokaler som inte är tillgängliga. Även ledamöter i välfärdsområdesfullmäktige har lämnat in en motion om bättre jämlikhet vid genomförandet av screeningar. Rådet för personer med funktionsnedsättning är dessutom oroat över att undersökningar görs i mobila mammografienheter som inte är tillgängliga för alla samt på platser där det finns fysiska hinder eller där köandet sker utomhus. Om invånarna på grund av detta behöver resa till en annan ort bör det också beaktas att alla inte kan använda kollektivtrafik och att FPA-resor inte kan användas för dessa resor.

Under den senaste tiden har man fått läsa att deltagandet i screeningundersökningar i vårt område är lägre än i övriga landet. Eftersom förebyggande insatser alltid är mer kostnadseffektiva än behandling av sjukdomar är det enligt oss av yttersta vikt att undanröja hinder som kan förhindra deltagande i screeningar.

För att screeningundersökningar (t.ex. cancerscreeningar, screeningar under graviditet eller andra förebyggande undersökningar) ska vara tillgängliga och genomföras på lika villkor behöver flera fysiska, informativa, språkliga, sociala och organisatoriska faktorer beaktas. Nedan har vi sammanställt de mest centrala aspekterna som bör beaktas när screeningundersökningar ordnas.

1. Fysisk tillgänglighet

- Tillgängliga lokaler: ingångar utan trappor, ramper, breda dörröppningar och tillgängliga wc-utrymmen.
- Framkomlighet: tillräckligt utrymme för rullstol och rollator samt tillgängliga omklädningsrum.
- Hjälpmedel som finns tillgängliga: lyft- och förflyttningshjälpmedel samt justerbara undersökningsbord för olika kroppar och funktionsförmågor.
- Körvägar, gångvägar och parkering: tydlig skyltning och tillgängliga parkeringsplatser nära ingången.

2. Informativ och kommunikativ tillgänglighet

- Tydlig och begriplig information: kallelser och anvisningar på lätt språk och i lättläst format.
- Kommunikation i flera kanaler: möjlighet att få information på papper, digitalt, per telefon eller via video.
- Språkalternativ: anvisningar på olika språk samt tillgång till tolkning (t.ex. teckenspråk och andra språk än finska och svenska).
- Bild- och videovägledning: särskilt för personer med läs- och skrivsvårigheter eller kognitiva utmaningar.
- Möjlighet att fråga på förhand: en tydlig kontaktväg där man i god tid kan reda ut tillgänglighetsarrangemang.

3. Ekonomisk och social jämlikhet

- Avgiftsfrihet eller skäligt pris: kostnader får inte utgöra ett hinder för deltagande.

- Ersättning för resekostnader eller närservice: särskilt i glesbygden och för personer utan bil som tvingas använda taxi.
- Flexibel tidsbokning: tider även på kvällar och veckoslut samt möjlighet att omboka utan sanktioner.
- Behov av ledsagare eller assistent: tydliga anvisningar om att en egen assistent kan delta.

4. Jämlikhet för olika grupper

- Personer med sensorisk funktionsnedsättning: induktionsslingor, teckenspråkstolkning, visuella anvisningar. Vid delgivning av undersökningsresultat ska man beakta hur informationen ges så att personen själv får den på ett tillgängligt sätt.
- Personer med kognitiva utmaningar: tydlig struktur, lugn miljö och möjlighet till extra tid.
- Utmaningar med den psykisk hälsan: sensitivt bemötande, lugnande handledning och möjlighet till stöd.
- Äldre personer: hjälp med tidsbokning, fungerande koppling till transporttjänster och begriplig information.
- Personer med utländsk bakgrund samt språkliga minoriteter: kultursensitiv handledning och tillgång till tolkning.
- Transpersoner och intersexpersoner: könssensitivt bemötande, korrekta personuppgifter och hänsyn till screeningens relevans (t.ex. screening för prostatacancer eller livmoderhalscancer).

5. Organisatoriska faktorer och personalens kompetens

- Utbildad personal: förståelse för tillgänglighet, inkluderande kommunikation och kulturell sensitivitet.
- Individuellt bemötande: ingen får stämplas eller förbises på grund av funktionsförmåga, bakgrund eller identitet.
- Säkerställande av dataskydd och integritet: särskilt när ärenden sköts med assistent, tolk eller hjälpmedel.
- Tydliga processer: en entydig process från kallelse till undersökning och från resultat till eventuell fortsatt vård.

6. Digital tillgänglighet

- Tillgängliga webbtjänster: boknings- och informationssystem i enlighet med WCAG-anvisningar.
- Möjlighet att sköta ärenden utan digitala färdigheter: telefontjänst eller alternativ tidsbokning.
- Skärmläsarvänliga dokument och kontraster. Undersökningsresultat ska skickas direkt till klienten i ett digitalt tillgängligt format, så att hen får informationen direkt utan mellanhänder.

7. Möjlighet att påverka och ge respons

- Ett lättanvänt responssystem: även för personer som behöver tolk eller hjälp.
- Åtgärder utifrån respons: en öppen och transparent process för förbättringar.

Rådet för personer med funktionsnedsättning deltar gärna i planeringen av hur screeningundersökningar ska genomföras

inom välfärdsområdet och ställer vår sakkunskap till förfogande.

Bilaga

Tilläggsmaterial

**För kännedom
Verkställighet**

Beslutshistoria